

De
jungle
tuin

De
jungle
tuin

PHILIP OOSTENBRINK

Fotografie Sarah Cuttle

TERRA

Oorspronkelijke titel: *The Jungle Garden*

© Filbert Press 2021

Tekst: © Philip Oostenbrink

Fotografie: © Sarah Cuttle, m.u.v. de foto's die worden genoemd op blz. 219.

© 2021 Nederlandse uitgave:

Uitgeverij TERRA

Terra maakt deel uit van TerraLannoo bv

Postbus 23202

1100 DS Amsterdam, Nederland

info@terralannoo.nl

terra-publishing.com

 terrapublishing

 terrapublishing

Vertaling: Jan van den Berg en Piet Dal

Redactie Nederlandse editie: Jaap Verschoor, Kantoor Verschoor Boekmakers

Ontwerp omslag: hans delnoij grafisch ontwerp, Weert

Opmaak binnenwerk: Piet Dal

Eerste druk, 2021

ISBN 978 90 8989 867 8

NUR 425, 426

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Voorwoord

Tom Hart Dyke

8

HOOFDSTUK 1

Inleiding

Mijn achtergrond – Het begin van mijn junglepassie –
Ontwerpen met bladplanten

10

HOOFDSTUK 2

Junglebladeren

Bladvormen – Bont en gekleurd blad – Bloemen in de jungle
– De natuurlijke jungle – De minimalistische jungle - Mooie
combinaties - Diepte in de tuin creëren

20

HOOFDSTUK 3

Een jungletuin voor elke locatie

Zonnige locaties – Halfschaduw –
Schaduw

78

HOOFDSTUK 4

Perfectie in de jungle

Acht jungletuinen met allerlei ideeën
voor ontwerp en beplanting

104

HOOFDSTUK 5

Jungleplanten kweken

Het verzorgen van de bodem – Kort afzagen – Snoeien –
Oppotten – Stekken – Ongedierte – Overwinteren –
Doe meer met bamboe – Wieden

158

HOOFDSTUK 6

Het ABC van jungleplanten

Volledige beschrijving en verzorgingstips
voor ruim 100 aanbevolen planten

170

Leveranciers

Biologische bestrijding
Aanbevolen kwekerijen

217

Dankwoord

218

Register

220

Over de schrijver

224

Voorwoord

Mijn oma was dol op tuinieren en toen ik drie jaar was, gaf ze mij een zakje wortelzaad en een schepje. Sindsdien koester ik een grote liefde voor de wonderbaarlijke plantenwereld en ik was nog geen tien jaar toen mijn vingers een duidelijk groene tint begonnen te krijgen. Ik had namelijk het voorrecht prachtige bladplanten in het wild te kunnen bekijken. Tot mijn dood zal ik nooit de hypnotisch spiralande bladeren van *Aloe polyphylla* vergeten die ontsproten aan de schijnbaar dorre en rotsige grond van de mistige en ruige Drakensbergen van Lesotho. Mijn kennismaking met gebladerte in de jungle werd verdiept toen ik in 2000 werd ontvoerd, terwijl ik op zoek was naar zeldzame soorten orchideeën. Ik werd negen maanden vastgehouden in Darién op de grens van Panama en Colombia en kon elke dag geëxecuteerd worden. Uiteraard raad ik niemand die ervaring aan, maar tijdens mijn gevangenschap werd mijn netvlies getrakteerd op een biodiversiteit aan gebladerte zoals ik nog nooit had aanschouwd en nooit meer zal aanschouwen. Onze zwaarbewapende en moordzuchtige ontvoerders brachten ons namelijk naar afgelegen tropische plaatsen die nog nooit door mensen waren betreden – de jungletuin van Moeder Natuur.

In de schitterende ecosystemen van het regenwoud ontvouwden zich voor mijn genietende hoveniersogen de handvormige bladeren van *Passiflora Tacsonia* die aan een zes meter lange stengel hing, de reusachtige bananen- en heliconiabladeren en het diep ingesneden groene blad van cassaves. De overdaad aan groentinten en de prachtige variaties in bladvormen verbijsterden me. Tijdens mijn gevangenschap op het randje van de dood (op 16 juni 2000 hoorde ik dat ik nog vijf uur te leven had) probeerde ik niet aan een vreselijke marteldood te denken door in mijn dagboek een botanische miniatuurwereldkaart te tekenen. Mijn wereldtuin was geboren. Tegenwoordig vullen bloemen mijn botanische miniatuurwereld en overheersen tal van soorten met een spectaculaire diversiteit aan gebladerte de tuin.

Voor mensen met een onbeheersbare liefde voor planten bestaan geen rangen en standen en Philip is het toonbeeld van de enthousiaste hovenier die graag bereid is zijn kennis van planten te delen en die gul stekjes uit zijn eigen tuin aan anderen geeft (mijn verzameling *Aspidistra's* wordt snel groter). Maar bovenal is hij iemand die je het gevoel geeft dat jij niet de enige bent die de botanische grenzen probeert te verleggen. Planten leggen de basis voor geweldige vriendschappen en hoewel ik Philip pas een paar jaar geleden heb ontmoet, ken ik hem voor mijn gevoel al sinds mijn jeugd.

De jungletuin is een masterclass die een zeer uiteenlopend publiek enthousiast zal maken voor planten, ongeacht hoeveel ruimte je daarvoor beschikbaar hebt. Dit tuinboek laat zien dat regels er zijn om overtreden te worden, of het nu gaat om winterhardheid, locatie, bodem of, met name in deze context, combinaties (opzettelijk of per ongeluk!) van planten. Voor mij persoonlijk begon op bladzijde 63 mijn chlorofyl te stromen, want daar geeft Philip aan dat met planten afkomstig uit gebieden met dezelfde groeiomstandigheden opvallende combinaties zijn te maken – dit is immers cruciaal voor het kweken en cultiveren van exotische bladplanten. Kijken naar planten in het wild om jezelf als tuinier te verbeteren: dat is de botanische ruggengraat van mijn levenslange hoveniersethos.

Ik wens alle lezers een fijn jungletuinieren toe en ik dank jou, Philip, want jij in het bijzonder stuwt de huidige sterke belangstelling in tropische bladplanten naar grotere hoogten.

Tom Hart Dyke

Curator van The World Garden in Lullingstone Castle

Inleiding

Als hovenier word je heel je leven beïnvloed. Sommige ontwerpen en planten spreken je aan en dan kun je proberen die in je eigen tuinen te verwerken. Hoewel mijn smaak op het gebied van planten in de loop der jaren is veranderd, worden mijn ontwerpen wel altijd gekenmerkt door een centraal thema, namelijk plantencombinaties die de nadruk leggen op bladvormen in plaats van bloemen. Als in een tuinontwerp de verschillen in blad de hoofdrol moeten spelen, is het ontwerpen van een jungletuin het summum.

Mijn achtergrond

Tuinieren zit in mijn genen. In mijn vroegste herinnering ben ik met mijn vader in de tuin van mijn oma aan het werk. Op land dat ooit van de familie was, aan een kanaal in Drenthe, hadden we een paar jaar een groentetuin, en de tuin bij ons eigen huis had oorspronkelijk veel gras, maar in de loop van de jaren werd het een tuin met veel borders en smalle klinkerpadjes. Kortom, al heel jong werd ik geboeid door planten en dat is nooit minder geworden. Die fascinatie heeft geleid tot een grote verzameling planten en vier Nationale Plantencollecties: *Hakonechloa macra*, *Ophiopogon japonicus*, *Aspidistra elatior* en *A. sichuanensis*, en bontbladige *Convallaria* (lelietje-van-dalen). Een aantal van deze collecties heb ik diverse keren tentoongesteld op de Hampton Court Flower Show in Londen.

Mijn allereerste plantenverzameling, met *Sempervivum* (huislook) en andere vetplanten, had ik toen ik zeven of acht jaar oud was. We woonden toen in Beilen en langs onze oprit had ik een smalle strook tuin die ik veranderde in een rotstuin met Drentse veldkeien. Toen ik wat ouder was, ging ik ook *Tillandsia*, cactussen en vleesetende planten verzamelen, omdat de vormen en kleuren me erg aanspraken. Elke donderdag fietste ik naar onze plaatselijke kwekerij want ik wist dat ze dan nieuwe planten binnenkregen. Onze overbuurman was hoofd tuinman bij een psychiatrisch ziekenhuis en van hem heb ik ook veel geleerd. Hij legde uit hoe we moesten snoeien of hij kwam langs met een stekje. De *Fuchsia magellanica* 'Alba' die hij me ooit gaf, staat nog altijd in de tuin van mijn moeder.

LINKS – Tuinieren zit in mijn genen en al heel jong bracht ik buiten in de tuin veel tijd door.

BOVEN – *Sempervivum arachnoideum* was een van de planten die ik als zevenjarige teelde als onderdeel van mijn eerste plantenverzameling.

HIERNAAST – *Phormium tenax* (voorgrond) is een plant die ik veel begon te gebruiken toen ik naar Engeland verhuisde, omdat het tropische uiterlijk me aansprak.

Tot mijn hoveniersopleiding in Frederiksoord behoorde ook het ontwerpen van tuinen, maar ik had veel meer belangstelling voor beplantingsschema's en plantensoorten die ik kon combineren. De tuinbouwschool had een grote tuin waar mijn beste vriendin Marjolein en ik altijd doorheen liepen om planten te leren voor de wekelijkse toets plantenkennis. Als we in de tuin waren, spraken we vaak over de ongebruikelijke bladvormen die we tegenkwamen. In die tijd hadden we nog strenge winters en daardoor waren de plantenlabels vaak bedekt met sneeuw. Dit betekende dat we soms maar kort buiten waren omdat we binnen weer warm moesten worden met een kop thee. Om die reden heb ik nog steeds moeite met de namen van coniferen, want die werden altijd in de winter getoetst.

Na acht jaar lesgeven als docent groenvoorziening op een VMBO Groen in Assen verhuisde ik naar Engeland om daar als hovenier te gaan werken. Behalve wekelijks onderhoud maakte ik ook beplantingsschema's voor mijn klanten. De planten die in het zuiden van Engeland werden gebruikt, waren voor mij erg exotisch en al snel plantte ik in de tuinen waar ik werkte *Trachycarpus*, *Phormium* en *Pittosporum*, planten die toen in Nederland niet goed winterhard waren. In 2015, na drieënhalf jaar als plaatsvervangend hoofdtuinman van een 4 hectare grote tuin bij een Middelbare Tuinbouwschool in Kent gewerkt te hebben, kreeg ik de baan van hoofdtuinman bij de kathedraal van Canterbury. De tuinen daar hadden een grote diversiteit aan plantensoorten. Palmbomen en bananenplanten stonden tussen eeuwenoude muren. Deze muren creëren een voortreffelijk microklimaat voor deze tropische planten, die daardoor 's winters konden overleven zonder extra bescherming. In de vijfënhalf jaar dat ik in de 9,3 hectare grote tuinen van de kathedraal werkte, hebben we daar verscheidene tropische planten geïntroduceerd.

In maart 2020 bood English Heritage mij de baan van hoofdtuinman bij Walmer Castle and Gardens aan. Vijf dagen later ging het Verenigd Koninkrijk door Covid-19 voor het eerst in lockdown. Voordat ik in mijn nieuwe werkkring begon, kon ik in mijn eigen jungletuin en kleine kwekerij werken en plannen maken voor de tuin bij Walmer Castle, waar ik van plan ben om de droge gracht rondom het kasteel te veranderen in een jungletuin.

Het begin

De eerste jungletuin die ik bezocht was Tresco Abbey Garden op de Scilly-eilanden ten zuidwesten van het puntje van Cornwall. Dat was in 1998, en toen ik van het bootje op het eiland Tresco aan land ging, bekroop me het gevoel alsof ik net duizenden kilometers naar een ver Caribisch eiland was gereisd. De weelderige en grote, tropische planten waar ik langs liep, kende ik bijna geen van alle bij naam. Eén plant die ik me altijd zal blijven herinneren van dat bezoek, is *Farfugium japonicum* 'Aureomaculatum', die grote groene bladeren vol gele vlekken heeft. Het kostte me jaren om die nog een keer te vinden, maar uiteindelijk zag ik hem te koop staan op de Hampton Court Flower Show en kocht hem meteen.

In elke border die ik ooit heb ontworpen is het blad van planten altijd heel belangrijk geweest, maar dat veranderde in 2015 na een bezoek aan Norwich. De eerste tuin die we daar bezochten was die van Bishop's House bij de kathedraal. Daar groeien veel jungleplanten en de borders worden gedomineerd door de grote bladeren van *Tetrapanax papyrifer* 'Steroidal Giant' en *Musa basjoo*. Vervolgens bezochten we de exotische tuin van Will Giles. Die was gesloten vanwege een bruiloft, maar ik had niet voor niets het halve land door gereisd, dus ging ik later die dag terug en toen was hij open. Zo'n tuin had ik nog nooit gezien. De omvang ervan en de manier waarop de tuin met jungleplanten was vormgegeven gaven me het gevoel alsof ik in een tropisch paradijs was beland, in plaats van achter een betonnen kantoorkolos in East Anglia. De combinaties van planten waren goed doordacht en verschillende bladtexturen en -kleuren vormden de basis van elke border. Deze tuin in Norwich maakte mijn passie om met jungleplanten te werken in mij wakker en heeft sinds die dag al mijn tuinontwerpen beïnvloed. Twee weken na mijn bezoek aan die tuin overleed Will Giles aan de gevolgen van kanker. De tuin is nooit meer opgesteld

voor het publiek. Ik betwijfel of mijn passie voor jungletuinen zo sterk zou zijn als ik deze tuin niet had bezocht, dus ik ben nog altijd dankbaar dat ik die dag gewacht heb totdat de tuin weer open was.

Andere tuinen in Groot-Britannië die me hebben geïnspireerd, zijn Abbotsbury Subtropical Gardens en Kew Gardens. Ook in Nederland heb ik prachtige jungletuinen bezocht. Al van jongs af aan gingen we bijvoorbeeld naar de Orchideeënhoeve in Luttelgeest. Toen we de

HIERNAAST EN LINKS – Tresco Abbey Garden op de Scilly-eilanden was de eerste tuin die ik bezocht. De vele ongewone planten en kleurrijke indeling vormen nog altijd een bron van inspiratie.

ONDER – De exotische tuin van Will Giles laat zien hoe een jungletuin je kan uitnodigen om verder te kijken en je door de tuin te laten verrassen.

van mijn junglepasje

eerste keer gingen, kon je door de kassen met orchideeën lopen en hadden ze een 5 meter brede muur waar de meer bijzondere soorten tentoongesteld werden. Inmiddels is de Orchideeënhoeve uitgegroeid tot een grote toeristenattractie met prachtige subtropische kassen, vol met jungleplanten. En een paar jaar geleden ontdekte ik Tuingoed Foltz in Meeden (Groningen), waar achter de fantastische kwekerij een prachtige jungletuin verscholen ligt. Natuurlijk kun je ook inspiratie opdoen bij plaatselijke kwekers die vaak kweken wat ze leuk vinden, zodat je daar soms erg bijzondere planten kunt vinden.

LINKS – Grote bladeren in verschillende groene tinten en in combinatie met hout of steen geven Abbotsbury Subtropical Gardens een heel natuurlijke junglelook.

ONDER – De ruïnes in de Tresco Abbey Garden geven je het gevoel alsof de oude gebouwen zijn opgeslokt door de jungle.

HIERNAAST EN BOVEN – Toen ik door het Palm House in Kew Gardens wandelde, ontdekte ik hoe grote bladeren zijn te combineren. Hoewel deze planten de bescherming van een kas genieten, inspireerden ze mij om buiten hetzelfde effect te creëren.

